

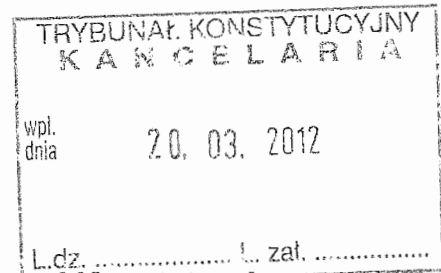

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 20 marca 2012 r.

Sygn. akt SK 18/11

BAS-WPTK-1945/11

Trybunał Konstytucyjny

Na podstawie art. 34 ust. 1 w związku z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przedkładam wyjaśnienia w sprawie skargi konstytucyjnej M Z z 26 kwietnia 2011 r. (sygn. akt SK 18/11), jednocześnie wnosząc o stwierdzenie, że art. 950 zdanie 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.) **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Ponadto:

1) na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym wnoszę o **umorzenie postępowania** w pozostałym zakresie, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku;

2) na podstawie art. 66 w związku z art. 51 ust. 2 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym wnoszę o **pozostawienie bez rozpoznania wniosku** Rzecznika Praw Obywatelskich, ze względu na to, że rozszerza zakres skargi konstytucyjnej.

Uzasadnienie

I. Przedmiot kontroli i stan faktyczny

1. Jako przedmiot kontroli w niniejszej sprawie został wskazany art. 950 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.), który stanowi: „Termin do zaskarżenia opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie”.

Kwestionowany przepis określa możliwość i termin zaskarżenia czynności opisu i oszacowania. Na czynności te przysługuje skarga w trybie art. 767 k.p.c., przy czym niezależnie od momentu, w którym nastąpiło uchybienie, termin do złożenia skargi liczy się od dnia zakończenia opisu i oszacowania. Przez ukończenie opisu i oszacowania należy rozumieć podpisanie przez komornika protokołu opisu i oszacowania. Protokół ten jest sprawozdaniem z przebiegu dokonanego przez komornika etapu egzekucji oraz czynnością decyzyjną organu egzekucyjnego. Komornik nie ma obowiązku zawiadamiania o ukończeniu opisu i oszacowania tych uczestników, których stosownie do art. 945 § 1 k.p.c. zawiadomił o terminie opisu i oszacowania, natomiast ma taki obowiązek wobec uczestników, których nie zawiadomił o tym terminie. Dla tych uczestników bieg terminu do złożenia skargi należy liczyć od dnia zawiadomienia o ukończeniu opisu i oszacowania. Do złożenia skargi legitymowany jest każdy, kto został dotknięty czynnościami lub zaniechaniami komornika. Uprawnione są więc nie tylko strony czy uczestnicy postępowania, lecz także osoby trzecie – jeżeli wykażą interes prawny, a także prokurator, organizacje społeczne oraz sąd lub uprawniony organ, który żądał wszczęcia egzekucji.

2. Skarga konstytucyjna (dalej: skarga) została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym. W dniu 2 lipca 2010 r. komornik Sądu Rejonowego w Ż przeprowadził opis i oszacowanie nieruchomości będących własnością skarżącej. O czynności tej oraz o możliwości jej zaskarżenia zawiadomiono skarżącą, która przedstawiła komornikowi zwolnienie lekarskie, z którego wynikało, iż nie może uczestniczyć w czynności opisu i oszacowania.

W dniu 19 lipca 2010 r. skarżąca otrzymała sporządzone przez komornika 2 lipca 2010 r. pismo oznaczone jako przekazanie odpisu protokołu i oszacowania

nieruchomości oraz operat szacunkowy. W dniu 26 lipca skarżąca złożyła do Sądu Rejonowego w Ż I Wydział Cywilny skargę na czynność komornika w postaci opisu i oszacowania, która została odrzucona postanowieniem z października 2010 r. (sygn. akt). W uzasadnieniu powyższego postanowienia Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 950 k.p.c. termin do zaskarżenia opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia, które następuje w momencie podpisania protokołu z tej czynności. O tej dacie, w myśl art. 767 § 4 k.p.c., przysługuje prawo do wniesienia skargi na czynność komornika. W przedmiotowej sprawie skarga ta została wniesiona po upływie tego terminu, co uzasadnia jej odrzucenie. Sąd Rejonowy, postanowieniem z września 2010 r., nie uwzględnił także wniosku skarżącej o przywrócenie terminu do złożenia skargi.

Postanowieniem z stycznia 2011 r. (sygn. akt) Sąd Okręgowy w P oddalił zażalenie skarżącej na postanowienie sądu pierwszej instancji z października 2010 r. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy podniósł m.in., że skarżąca została prawidłowo powiadomiona o terminie dokonania czynności w postaci opisu i oszacowania nieruchomości. Brak uczestnictwa skarżącej w podjętych czynnościach był skutkiem choroby, którą skarżąca udokumentowała, jednakże nieobecność nie jest przyczyną uniemożliwiającą ich przeprowadzenie. Sąd drugiej instancji wskazał, że żaden z przepisów kodeksu postępowania cywilnego nie nakłada na komornika obowiązku zawiadamiania strony o treści czynności, a wysłanie przez komornika protokołu opisu i oszacowania wraz z wyciągiem operatu nie powoduje powstania nowego uprawnienia procesowego. Zgodnie z art. 950 k.p.c., termin do zaskarżenia opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia, a więc w rozpoznawanej sprawie 2 lipca 2010 r. Natomiast wniosek o przywrócenie terminu powinien zostać złożony najpóźniej 15 lipca 2010 r. W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał, iż Sąd Rejonowy zasadnie odrzucił wniosek o przywrócenie terminu do złożenia skargi oraz skargę na czynność komornika.

II. Analiza formalnoprawna

1. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji: „Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie niezgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji

w zw. z gwarantującym zasadę poprawnej legislacji art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Ponieważ zmiana dokonana przez RPO wyznacza nową relację między przedmiotem a wzorcami kontroli w stosunku do wskazanej przez autora skargi konstytucyjnej, należy rozważyć, czy taki zabieg jest dopuszczalny (tak m.in. TK w sprawach o sygn. akt SK 19/01 oraz SK 17/00).

Artykuł 16 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) przyznaje Rzecznikowi prawo udziału w postępowaniu wszczętym skargą konstytucyjną. Z kolei zasady realizacji tego prawa określa art. 51 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm., dalej: ustawa o TK). Zgodnie z ust. 2 tego ostatniego przepisu, Rzecznik Praw Obywatelskich może zgłosić udział w postępowaniu w ciągu 60 dni od otrzymania informacji o jego wszczęciu. Rola i granice kognicji RPO w procesie kontroli norm zainicjowanej skargą konstytucyjną nie zostały określone przez przepisy *expressis verbis*. Kwestia ta została doprecyzowana jednak w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, na którego tle można wyodrębnić dwie koncepcje dotyczące uprawnień RPO, przystępującego do sprawy w trybie art. 51 ustawy o TK.

Pierwszą wyrażono w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 21 maja 2001 r. (sygn. akt SK 15/00). Zgodnie z tym poglądem, kompetencja RPO do samodzielnego wskazywania przepisu ustawy zasadniczej jako podstawy oceny hierarchicznej zgodności norm, jeżeli nie został on powołany jako wzorzec kontroli w skardze, wynika: „[...] zarówno ze szczególnej roli Rzecznika Praw Obywatelskich w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym, jak również jego autonomicznej pozycji w tym postępowaniu. [...] Ogólny interes związany z postępowaniem w przedmiocie skargi konstytucyjnej, nakierowany w pierwszym rzędzie na eliminację niekonstytucyjnego przepisu, a nie wyłącznie na ochronę indywidualnego interesu skarżącego, podkreśla właśnie uczestnictwo w postępowaniu Rzecznika. Samodzielna pozycja procesowa Rzecznika wskazuje na to, że postępowanie w przedmiocie skargi zachowuje w dużym stopniu także cechy kontroli abstrakcyjnej. Nie można tracić z pola widzenia faktu, że Rzecznik należy do kręgu podmiotów uprawnionych do inicjowania postępowania w trybie tzw. kontroli abstrakcyjnej (art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji). Przystępując do skargi, Rzecznik daje wyraz swemu stanowisku merytorycznemu co do oceny konstytucyjności kwestionowanej

regulacji. Poparcie przez Rzecznika stanowiska skarżącego co do niekonstytucyjności przepisu mogłoby znaleźć wyraz w samodzielny wniosk skierowanym do Trybunału w trybie kontroli abstrakcyjnej. Celom i założeniom postępowania przed Trybunałem przeczyłoby jednak stanowisko domagające się, aby w każdym wypadku poszerzenia wzorca konstytucyjnego (w porównaniu do skargi) Rzecznik występował z samodzielny wnioskiem w trybie kontroli abstrakcyjnej. Przeczyłoby to również oczywistym względem ekonomii procesowej. Odmienny wniosek byłby wreszcie sprzeczny zarówno z treścią przepisu art. 16 ust. 2 pkt 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, jak i z konstytucyjnie określonymi zadaniami Rzecznika. W konsekwencji należy uznać, że Rzecznik Praw Obywatelskich jest uprawniony do wskazania, wraz ze zgłoszeniem udziału w postępowaniu, jakie jego zdaniem konstytucyjne prawa lub wolności zostały naruszone przez przepis, którego stwierdzenia za niezgodny z konstytucją domaga się skarżący”.

Druga koncepcja została przedstawiona w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 11 października 2001 r. (sygn. akt SK 17/00). Zakłada ona, że Rzecznik Praw Obywatelskich tylko wtedy korzysta ze swobody określania zakresu przedmiotowego kontroli konstytucyjnej, gdy jest podmiotem samodzielnie inicjującym postępowanie przed Trybunałem na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji. „Całkowicie odmienną rolę wyznacza mu [RPO – uwaga własna] natomiast art. 51 ust. 2 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym; w tym przypadku Rzecznik zgłasza swój udział w postępowaniu wszczętym przez inny podmiot. Jego pozycja przypomina ukształtowaną przez kodeks postępowania cywilnego pozycję interwenienta ubocznego (art. 76 i n. k.p.c.), którego udział w sprawie ma charakter adhezyjny. [...] Rzecznik Praw Obywatelskich przez zgłoszenie swego udziału w sprawie na podstawie art. 51 ust. 2 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym nie zyskuje prawa rozszerzania zakresu skargi, lecz tylko możliwość dokonywania czynności wspierających ją, w szczególności dostarczania nowych argumentów prawnych. Wskazując odmienną pozycję Rzecznika jako wnioskodawcy i podmiotu biorącego udział w postępowaniu, Trybunał Konstytucyjny wyraża przekonanie, że Rzecznik Praw Obywatelskich nie może w jednym postępowaniu występować jednocześnie jako podmiot popierający zarzuty skargi i jako samodzielny wnioskodawca. Dopuszczenie takiej możliwości oznaczałoby bowiem obejście wszystkich reguł

dotyczących udziału Rzecznika w postępowaniu na podstawie art. 51 ust. 2 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym”.

Jakkolwiek Rzecznikowi Praw Obywatelskich (zob. pismo procesowe RPO z 19 sierpnia 2005 r. przedłożone i zreferowane w sprawie zakończonej wyrokiem TK z 16 stycznia 2006 r., sygn. akt SK 30/05) oraz jego zastępcy (zob. S. Trociuk, *Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 105-106; identycznie: J. Świeca, *Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 208) bliska jest pierwsza z prezentowanych interpretacji, to jednak analiza dotychczasowego orzecznictwa Trybunału jednoznacznie wskazuje na to, że w praktyce przeważa drugi sposób rozumienia roli RPO w postępowaniu wszczętym skargą konstytucyjną (zob. m.in. wyroki TK z: 20 listopada 2001 r., sygn. akt SK 19/01; 10 lipca 2007 r., sygn. akt SK 50/06 oraz postanowienia TK z: 30 maja 2007 r., sygn. akt SK 67/06; 10 listopada 2009 r., sygn. akt SK 45/08, jak również wszystkie orzeczenia Trybunału wymienione poniżej).

Kwestią ocenianą przez Trybunał Konstytucyjny indywidualnie w każdej sprawie jest natomiast to, czy stanowisko RPO mieści się w granicach zakresu kontroli wskazanych przez skarżącego, tj. czy podniesione przez ten organ zarzuty stanowią jedynie pochodną zarzutów zgłoszonych przez podmiot inicjujący postępowanie.

Przykładowo wymienić można sprawy, w których:

a) wskazanie przez RPO art. 77 ust. 1 Konstytucji jako związkowego wobec powołanego przez skarżącego prawa do sądu, o którym mowa w art. 45 ust. 1 Konstytucji, Trybunał uznał za doprecyzowanie wzorców kontroli zawartych w skardze (wyrok TK z 16 stycznia 2006 r., sygn. akt SK 30/05);

b) przywołanie przez RPO jako przepisów związkowych art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji, pominiętych w *petitum* skargi, wskazującym jedynie art. 45 ust. 1 Konstytucji, Trybunał potraktował jako nadanie właściwej formy zarzutom podnoszonym w uzasadnieniu skargi (wyrok TK z 2 października 2006 r., sygn. akt SK 34/06);

c) uzupełnienie wskazanych przez skarżącą wzorców, czyli art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, o art. 176 ust. 1 Konstytucji, Trybunał ocenił jako niedopuszczalne rozszerzenie podstawy kontroli (wyrok TK z 26 czerwca 2008 r., sygn. akt SK 20/07);

d) powołanie się na art. 2 Konstytucji, jako uzupełnienie katalogu naruszonych wzorców konstytucyjnych, Trybunał uznał za trafne i uwzględnił w sentencji orzeczenia (wyrok TK z 13 maja 2003 r., sygn. akt SK 21/02);

e) uzupełnienie wskazanych przez skarżącego wzorców kontroli o art. 2 Konstytucji nie zostało potraktowane przez Trybunał jako doprecyzowanie podstawy kontroli w sprawie, ale jej niedopuszczalne (w związku z czym – bezskuteczne) rozszerzenie (postanowienie TK z 15 kwietnia 2009 r., sygn. akt SK 44/08);

f) zgłoszenie jako dodatkowego wzorca kontroli art. 32 ust. 1 Konstytucji, niepowołanego ani w *petitum*, ani w uzasadnieniu skargi konstytucyjnej (skarżąca nie sformułowała zarzutu nierównego traktowania przez wskazanie grupy, która charakteryzując się cechą relewantną, miałyby być traktowana w sposób odmienny), Trybunał ocenił jako niedopuszczalne rozszerzenie zakresu skargi (wyrok TK z 8 grudnia 2009 r., sygn. akt SK 34/08);

g) powołanie jako wzorca kontroli art. 31 ust. 3 Konstytucji Trybunał nazwał „rzeczywistym doprecyzowanie zarzutu skargi”, którego istota sprowadzała się do kwestionowania niekonstytucyjnego ograniczenia prawa konstytucyjnego (prawa do sądu), podczas gdy wszelkie ograniczenia muszą odpowiadać zasadzie proporcjonalności (wyrok TK z 2 października 2006 r., sygn. akt SK 34/06; podobnie zob. wyroki TK z: 30 maja 2007 r., sygn. akt SK 68/06 oraz 13 maja 2003 r., sygn. akt SK 21/02).

Zważywszy dokonane ustalenia, należy zbadać, czy stanowisko RPO, przedstawione w piśmie z 30 listopada 2011 r., mieści się w granicach zakresu kontroli wytyczonych przez skarżącą, tj. czy określony przez RPO wzorzec kontroli został wskazany lub omówiony przez skarżącą chociażby w uzasadnieniu skargi konstytucyjnej, a przez to może być uznany za doprecyzowanie żądania skarżącego (por. wyrok TK z 8 grudnia 2009 r., sygn. akt SK 34/08).

W następstwie wniosku RPO zakwestionowany przepis miałby zostać poddany ocenie z punktu widzenia zgodności z tymi samymi, co wskazane przez skarżącą, przepisami, tj. art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji, choć powiązany dodatkowo z innym przepisem związkowym – art. 2 Konstytucji. Zdaniem Sejmu, zabieg ten jest niedopuszczalny, gdyż w ten sposób RPO wprowadza nowe podstawy kontroli konstytucyjności skargi oraz powoduje niedopuszczalne rozszerzenie jej zakresu. Skarżący nie wskazał bowiem

art. 2 Konstytucji ani w *petitum*, ani w uzasadnieniu jako wzorca kontroli. Należy zatem rozważyć, czy Rzecznik potraktował ww. przepis jako nadanie właściwej formy zarzutom (doprecyzowanie ich) podnoszonym w uzasadnieniu skargi, czy też formułuje w oparciu o nie nowe argumenty. W tym drugim przypadku należałoby je pozostawić bez rozpoznania.

W odniesieniu do powyższego należy wskazać, że dowodzone przez skarżącą naruszenie prawa do sądu polega m.in. na wyłączeniu możliwość zaskarżenia czynności opisu i oszacowania w terminie tygodniowym od doręczenia dłużnikowi protokołu z tej czynności. Tymczasem Rzecznik, omawiając naruszenie prawa do sądu, wskazuje że: „[...] przysługujące Skarżącej prawo dostępu do sądu zostało naruszone poprzez niezachowanie reguł rzetelnej legislacji do unormowania terminu do wniesienia skargi na opis i oszacowanie” (pismo procesowe, s. 4). Podczas gdy w skardze konstytucyjnej wątek dotyczący zasad poprawnej legislacji w ogóle nie był podnoszony, Rzecznik dowodzi, że: „[...] kwestionowana regulacja narusza zasadę przyzwoitej legislacji, wywodzoną z art. 2 Konstytucji, w aspekcie braku jej adekwatności do zakładanego celu” (pismo procesowe, s. 13).

Nie ulega zatem wątpliwości, że argumenty Rzecznika, sformułowane na gruncie art. 2 Konstytucji, wiążą się ściśle ze wskazaną przez niego podstawą kontroli konstytucyjności oraz stanowią nowość w stosunku do uzasadnienia skargi konstytucyjnej.

Podsumowując, Rzecznik Praw Obywatelskich formułuje w oparciu o przywołany przez siebie wzorzec kontroli nowe argumenty, które nie były przedstawiane przez skarżącą. Z tego powodu Sejm **wnosi o pozostawienie bez rozpoznania wniosku** Rzecznika Praw Obywatelskich, ze względu na to, że rozszerza zakres skargi konstytucyjnej M Z

3. W tym miejscu należy także wskazać, że ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381; dalej: ustawa zmieniająca), znowelizowano art. 950 k.p.c., nadając mu następujące brzmienie: „Termin zaskarżenia opisu i oszacowania wynosi dwa tygodnie i liczy się od dnia jego ukończenia. Jeżeli opis i oszacowanie nie zostały ukończone w terminie podanym w zawiadomieniu termin do zaskarżenia liczy się od dnia doręczenia uczestnikowi zawiadomienia, o którym mowa w art. 945 § 4, a dla uczestników, którym nie doręczono zawiadomienia, od dnia obwieszczenia

o ukończeniu. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie”. Natomiast dodany ustawą zmieniającą art. 945 § 4 k.p.c., do którego odwołuje się art. 950 k.p.c. w nowym brzmieniu, stanowi: „Jeżeli opis i oszacowanie nie zostały ukończone w terminie podanym w zawiadomieniu, komornik o ukończeniu opisu i oszacowania zawiadomi znanych mu uczestników oraz dokona obwieszczenia stosownie do § 2”.

Tym samym, zgodnie z nowym brzmieniem art. 950 k.p.c., po pierwsze, został przedłużony termin do wniesienia skargi na czynność komornika w postaci opisu i oszacowania. Po drugie, wprowadzono normę, zgodnie z którą, jeśli opis i oszacowanie nie zostaną ukończone w podanym terminie, termin do zaskarżenia liczy się od dnia doręczenia zawiadomienia lub obwieszczenia o ukończeniu czynności. Jak podkreślono w uzasadnieniu projektu: „Projekt nakłada na komornika obowiązek zawiadomienia znanych mu uczestników o zakończeniu opisu i oszacowania, jeżeli nie zakończono opisu i oszacowania w terminie wskazanym w zawiadomieniu o jego przeprowadzeniu (art. 945 § 4). Rozwiązanie to ma na celu umożliwienie uczestnikom postępowania obronę ich praw w związku z dokonaniem opisem i oszacowaniem zajętej nieruchomości. Brak obowiązku powiadomienia utrudnia osobom zainteresowanym zapoznanie się z opisem i jego zaskarżenie. W związku z przyjętym przez projekt rozwiązaniem uregulowano sposób obliczania początku biegu terminu do zaskarżenia opisu i oszacowania w sposób dostosowany do nowych rozwiązań” (uzasadnienie projektu ustawy zmieniającej, druk sejmowy nr 4332/VI kad.).

Zgodnie z art. 11 ustawy zmieniającej, nowe rozwiązania wchodzi w życie 3 maja 2012 r, tj. po upływie 6 miesięcy od jej ogłoszenia. Jeśli Trybunał będzie orzekał po tej dacie, wówczas może pojawić się problem utraty mocy obowiązującej przez zakwestionowaną w niniejszym postępowaniu normę. Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK, Trybunał Konstytucyjny umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie, jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał.

W tym kontekście należy podnieść także, że zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy zmieniającej, przepisy tej ustawy stosuje się do postępowań wszczętych po jej wejściu w życie. Jak się więc wydaje, zakwestionowana regulacja zachowa moc obowiązującą, w rozumieniu art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK, także po wejściu w życie ustawy zmieniającej.

III. Analiza merytoryczna

1. Zarzuty skarżącej

Uzasadniając zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji przez art. 950 k.p.c., skarżąca podnosi m.in., że: „Dokonanie powyższych czynności [opis i oszacowanie – uwaga własna] zajmuje określony czas, a ustawodawca uwzględnił tę okoliczność przy określaniu terminów dlatego że początek lub koniec ich biegu [...] ustalił na «rozpoczęcie» bądź «dzień zakończenia» opisu i oszacowania (art. 945 § 3, art. 945 k.p.c.). Niemniej w praktyce, komornik zawiadamia uczestników jedynie o terminie rozpoczęcia opisu i oszacowania, bowiem z oczywistych względów nie jest możliwe określenie w tym momencie dokładnego czasu ich trwania [...] W efekcie, strony postępowania o dacie zakończenia opisu i oszacowania dowiadują się zwykle w sposób przypadkowy, bardzo często nie mogą więc w ustawowym terminie, zaskarżyć tej czynności komornika” (skarga, s. 7).

W ocenie skarżącej, naruszenie jej praw polega „na możliwym na gruncie przepisu art. 950 k.p.c. arbitralnym ujmowaniu momentu zakończenia czynności komornika w postaci opisu i oszacowania w ramach [...] wykładni przepisu, w taki sposób, aby strona nie zachowała realnego uprawnienia do złożenia skargi na czynności komornika” (skarga, s. 12). Zdaniem skarżącej, zaskarżony przepis wyłącza bowiem spod kontroli sądowej te przypadki, gdy strona, z uwagi na brak wiedzy o momencie podpisania protokołu z czynności opisu i oszacowania, traci prawo do zaskarżania tej czynności w następstwie upływu ustawowego terminu do złożenia skargi. Skarżąca podnosi także, że norma wynikająca z art. 950 k.p.c. dopuszcza „element przypadkowości”, właśnie z uwagi na to, że bieg terminu powiązany jest z momentem, który nie musi być dla strony jawny (skarga, s. 13). Podsumowując, skarżąca kwestionuje konstytucyjność art. 950 „ponieważ wyłącza on możliwość zaskarżenia czynności opisu i oszacowania w terminie tygodniowym od doręczenia dłużnikowi protokołu z tej czynności”(skarga, s. 2).

W konsekwencji skarżąca upatruje naruszenia przez art. 950 k.p.c. prawa do sądu, wynikającego z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

2. Wzorce konstytucyjne

1. Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji: „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”.

Prawo do sądu, stanowiące jedno z podstawowych praw jednostki i jedną z fundamentalnych gwarancji praworządności, było już wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego (zob. m.in. wyroki TK z: 9 czerwca 1998 r., sygn. akt K 28/97; 16 marca 1999 r., sygn. akt SK 19/98; 14 grudnia 1999 r., sygn. akt SK 14/98; 10 maja 2000 r., sygn. akt K 21/99; 10 lipca 2000 r., sygn. akt SK 12/99; 19 lutego 2003 r., sygn. akt P 11/02; 24 października 2007 r., sygn. akt SK 7/06). Według ustabilizowanego orzecznictwa Trybunału, na konstytucyjne prawo do sądu składa się w szczególności: 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo uruchomienia procedury przed sądem; 2) prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnej z wymogami sprawiedliwości i jawności; 3) prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd; 4) prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy.

Podstawowe znaczenie dla określenia treści i zakresu prawa do sądu ma pojęcie „sprawy”, której rozpatrzenia przez sąd może żądać uprawniony podmiot. W ujęciu konstytucyjnym terminowi temu przypisuje się znaczenie autonomiczne, określane nie przez odwołanie się do pojęcia sprawy funkcjonującego na gruncie poszczególnych gałęzi prawa, ale przez odniesienie do podstawowej funkcji sądów, którą stosownie do art. 175 ust. 1 Konstytucji jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Termin „sprawa” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji obejmuje niewątpliwie spory prawne między osobami fizycznymi i prawnymi, wynikające ze stosunków cywilnoprawnych, administracyjno-prawnych oraz rozstrzyganie o zasadności zarzutów karnych. Jego znaczenie nie wyczerpuje się jednak na tym katalogu; generalnie, chodzi bowiem o „rozstrzyganie o prawach danego podmiotu”. Prawo do sądu nie obejmuje natomiast sporów, w które nie jest uwikłany choćby jeden podmiot prawa prywatnego (zob. wyrok TK 9 czerwca 1998 r., sygn. akt K 28/97), sporów wewnątrz aparatu państwowego, a więc m.in. spraw ze stosunków nadrzędności i podporządkowania między organami państwowymi oraz zasadniczo

spraw podległości służbowej pomiędzy przełożonymi i podwładnymi w organach państwowych (zob. m.in. wyrok TK z 14 września 1999 r., sygn. akt SK 14/98).

Trybunał wyjaśnił w swoim orzecznictwie, że konstytucyjne prawo do sądu ma dwa aspekty: 1) pozytywny, bo zawiera dyrektywy zobowiązujące ustawodawcę do należytego ukształtowania systemu wymiaru sprawiedliwości w wymiarze instytucjonalnym i proceduralnym oraz zobowiązujące do zapewnienia jego efektywnego funkcjonowania; 2) negatywny, wyrażający się w zakazie zamykania lub nadmiernego ograniczania dostępu do wymiaru sprawiedliwości (art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji). Fundamentalnym założeniem Konstytucji jest jej aksjologiczna i teleologiczna spójność, dlatego dyrektywa zakazująca zamykania drogi sądowej musi być uwzględniana w procesie wykładni ogólnej zasady prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). „Konstytucja nie wyklucza natomiast ustanawiania w ustawie pewnych ograniczeń prawa do sądu, jeżeli nie prowadzą do zamknięcia sądowej drogi dochodzenia konstytucyjnych wolności i praw i mieszczą się w ramach określonych przez art. 31 ust. 3 Konstytucji, wyznaczający granice ingerencji organów władzy publicznej w sferę wolności i praw konstytucyjnych” (wyrok TK z 12 września 2006 r., sygn. akt SK 21/05; zob. także wyroki TK z: 7 września 2004 r., sygn. akt P 4/04 i 16 grudnia 2008 r., sygn. akt P 17/07). Prawo do sądu nie ma zatem, co do zasady, charakteru absolutnego, a jego ograniczenia powinny być oceniane *in casu*, zgodnie z metodologią narzucaną przez zasadę proporcjonalności.

2. Zgodnie z art. 77 ust. 2 Konstytucji: „Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw”.

Zarówno w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, jak i piśmiennictwie podkreśla się, że art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji ustanawiają konstytucyjne gwarancje prawa do sądu; powinny one przy tym być odczytywane łącznie, istnieje bowiem między nimi ścisły związek („organiczna więź”). Przyjęty przez ustrojodawcę sposób regulacji podkreśla dwoisty charakter prawa do sądu: jako środka ochrony innych wolności i praw oraz jako odrębnego, samodzielnego prawa podmiotowego (zob. m.in. wyroki TK z: 9 czerwca 1998 r., sygn. akt K 28/97; 14 czerwca 1999 r., sygn. akt K 11/98; 16 marca 1999 r., sygn. akt SK 19/98; a także: Z. Czeszejko-Sochacki, *Prawo do sądu w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Państwo i Prawo” 1997, z. 11-12; H. Pietrzykowski, *Prawo do sądu*, „Przegląd Sądowy” 1999, nr 11-12; P. Tuleja [w:] *Prawo konstytucyjne RP*, red. P. Sarnecki, Warszawa 1999).

W podstawowym w tej mierze wyroku z 10 maja 2000 r. (sygn. akt K 21/99) Trybunał stwierdził m.in.: „O ile art. 45 ust. 1 pozytywnie formułuje prawo do sądu, o tyle art. 77 ust. 2 zawiera zakaz zamykania drogi sądowej dla dochodzenia naruszonych wolności i praw, stanowi zatem dopełnienie (uzupełnienie, rozwinięcie) prawa do sądu. [...] Z ustaleń powyższych nie wynika jeszcze tożsamość ujęcia przedmiotowego obu przepisów zawierających gwarancję prawa do sądu – od strony pozytywnej i negatywnej. [...] Jeśli więc art. 45 ust. 1 Konstytucji dotyczy dochodzenia przed sądem wszelkich praw (także ustanowionych w innych aktach normatywnych niż Konstytucja), to art. 77 ust. 2 Konstytucji obejmuje swym zakresem jedynie prawa i wolności gwarantowane konstytucyjnie. W tym znaczeniu art. 77 ust. 2, stanowiąc uzupełnienie i rozwinięcie ogólniejszego ujęcia z art. 45 ust. 1, zawiera zarazem swoistą regulację szczególną w stosunku do art. 45 ust. 1 Konstytucji. Płyne stąd istotny wniosek co do zakresu dopuszczalnych ograniczeń prawa do sądu. Ograniczenia prawa do sądu ustanawiane normą ustawową, stosownie do art. 31 ust. 3 Konstytucji, muszą uwzględniać kategorię zakaz zamykania drogi do sądu zawarty w art. 77 ust. 2 w zakresie dochodzenia konstytucyjnych wolności i praw, ergo wyłączenie drogi sądowej w sprawach związanych z naruszeniem wolności i praw może być ustanowione jedynie wprost przepisami konstytucyjnymi. [...] W tym sensie art. 77 ust. 2 Konstytucji wyznacza, obok art. 31 ust. 3, zakres dopuszczalnych ograniczeń prawa do sądu. [...] W konsekwencji, należy więc stwierdzić, że konieczność ochrony w demokratycznym państwie takich wartości jak: bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, ochrona środowiska, zdrowia i moralności publicznej, wolności i praw innych osób nie może uzasadniać zamknięcia drogi sądowej w odniesieniu do praw objętych zakresem zastosowania art. 77 ust. 2 Konstytucji, może natomiast co najwyżej uzasadniać pewne ograniczenia ochrony sądowej, przejawiające się w odmiennym ukształtowaniu zasad postępowania sądowego w stosunku do ogólnych reguł proceduralnych”.

3. Analiza zgodności

1. Opis i oszacowanie stanowi kolejny etap postępowania egzekucyjnego po zajęciu nieruchomości, przy egzekucji z nieruchomości. Na czynności te przysługuje, w trybie art. 767 k.p.c., skarga na czynności komornika. Zgodnie z orzecnictwem

Sądu Najwyższego, skarga na czynności komornika jest sprawą egzekucyjną (zob. postanowienia SN z: 20 lipca 2007 r., sygn. akt I CNP 24/07; 26 listopada 2010 r., sygn. akt III CNP 49/10), co odnosi się także do sprawy ze skargi na opis i oszacowanie nieruchomości. W kontekście oceny zgodności kwestionowanej regulacji ze wskazanymi przez skarżącą wzorcami kontroli, uznać należy, że kwestia zaskarżenia opisu i oszacowania nieruchomości, a tym samym uruchomienia sądowej kontroli dokonanych przez komornika czynności, mieści się w przyjętym w art. 45 ust. 1 Konstytucji rozumieniu pojęcia sprawa.

Do czynności opisu i oszacowania nieruchomości komornik przystępuje po upływie terminu określonego w wezwaniu do zapłaty (art. 942 k.p.c.). Zgodnie z art. 923 k.p.c., termin ten wynosi 2 tygodnie od doręczenia dłużnikowi wspomnianego wezwania. Przed przystąpieniem do opisu i oszacowania komornik dokonuje zawiadomień i obwieszczeń, które powinny być dokonane najpóźniej na dwa tygodnie przed rozpoczęciem tych czynności (art. 945 k.p.c.). Zaniechanie w tym zakresie nie powoduje nieważności opisu i oszacowania, jednakże czynność taka jako wadliwa może być uchylona w trybie skargi na czynności komornika, jeśli miała wpływ na opis i oszacowanie nieruchomości (H. Pietrzykowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne*, tom 4, red. T. Ereciński, Warszawa 2009 r., s. 945). Zgodnie z art. 950 zdanie 1 k.p.c., termin do wniesienia skargi na czynność opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia, przez który rozumie się podpisanie przez komornika protokołu opisu i oszacowania.

2. Zarówno z *petitum* skargi jak i analizy zarzutów podniesionych w jej uzasadnieniu wynika, że skarżąca upatruje naruszenia postanowień ustawy zasadniczej w ograniczeniu przez kwestionowaną regulację możliwości wniesienia przez uczestnika postępowania egzekucyjnego skargi na czynność komornika w postaci opisu i oszacowania nieruchomości, w następstwie przyjęcia przez ustawodawcę rozwiązania, zgodnie z którym, początek biegu terminu do zaskarżenia tej czynności liczy się od jej ukończenia. Przy czym przepisy kodeksu postępowania cywilnego nie definiują jednoznacznie, kiedy następuje ukończenie czynności opisu i oszacowania. W doktrynie przyjmuje się, że – jak już wspomniano – przez ukończenie opisu i oszacowania należy rozumieć podpisanie przez komornika protokołu opisu i oszacowania (*Ibidem*, s. 470; A. Cudak, *Termin do wniesienia*

skargi na czynności komornika, „Przełąd Sądowy” 1998, nr 3, s. 46). Natomiast zgodnie z art. 945 § 1 k.p.c., o terminie opisu i oszacowania komornik zawiadamia znanych mu uczestników. Komornik ma także obowiązek wezwania innych uczestników oraz inne osoby, aby przed ukończeniem opisu zgłosiły swoje prawa do nieruchomości i przedmiotów razem z nią zajętych (art. 945 § 2 k.p.c.). Jednakże żaden z przepisów nie nakłada na komornika obowiązku zawiadomienia uczestników postępowania o ukończeniu opisu i oszacowania. Dotyczy to zarówno sytuacji, gdy czynność ta została ukończona w terminie podanym w zawiadomieniu, o którym mowa w art. 945 § 1 k.p.c., jak i wówczas, kiedy została ukończona w późniejszym terminie – jeśli uczestnicy zostali zawiadomieni o opisie i oszacowaniu.

3. Czynność opisu i oszacowania bywa czasochłonna i może nie zostać ukończona we wskazanym w zawiadomieniu terminie. Celem tej czynności jest bowiem precyzyjne określenie przedmiotu egzekucji. Służy ona dokładnemu ustaleniu stanu zajętej nieruchomości, jej części składowych i przynależności praw związanych z własnością nieruchomości oraz wszelkich obciążeń mających wpływ na jej wartość. Ponadto opis i oszacowanie pozwalają ustalić krąg osób, które powinny być uczestnikami postępowania, jako osoby zainteresowane wynikiem egzekucji. Co do zasady czynność opisu komornik wykonuje osobiście, ma jednak także możliwość zlecenia jej biegłemu. Natomiast w celu oszacowania nieruchomości komornik jest już zobowiązany powołać biegłego, który wydaje opinię uzasadniającą podstawę przyjętej sumy oszacowania. Wyjątkowo komornik może odstąpić od powołania biegłego jedynie w sytuacji, gdy w okresie 6 miesięcy przed zajęciem nieruchomości, nieruchomość ta była oszacowana na potrzeby obrotu rynkowego (art. 948 § 1 k.p.c.).

Zgodnie z art. 948 § 2 k.p.c., w oszacowaniu należy podać osobno wartość nieruchomości, budowli i innych urządzeń, przynależności i pożytków oraz osobno wartość całości, jak również wartość części nieruchomości, która w myśl art. 946 k.p.c. została wydzielona celem wystawienia oddzielnie na licytację. Wartości powyższe należy podać z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez zaliczenia na cenę nabycia, oraz wartości praw nie określonych sumą pieniężną obciążających nieruchomość. Zgodnie z § 132 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie czynności komorników (Dz. U. Nr 10, poz. 52 ze zm.; dalej: rozporządzenie), opis

nieruchomości powinien w sposób przejrzysty określać nieruchomość oraz jej rodzaj i stan przez wymienienie wszystkich danych zawartych w art. 947 k.p.c. a także wskazanie sposobu dojazdu do nieruchomości od drogi publicznej. Jeżeli na nieruchomości znajdują się budynki lub inne urządzenia, opis powinien zawierać dokładne wskazanie ich roku budowy, stanu, przeznaczenia, rodzaju konstrukcji i materiału budowlanego, liczby kondygnacji, sposobu użytkowania, jak również sposobu i jakości wykonania i wyposażenia oraz zaopatrzenia w instalacje i urządzenia (§ 134 rozporządzenia). W przypadku nieruchomości rolnych opis powinien dodatkowo zawierać określenie obszaru, jakości i klasy gruntów ornych, łąk, pastwisk, lasów, ogrodów (z wyodrębnieniem obszaru sadów), torfowisk, terenów z pokładami żwiru, gipsu i gliny, kamieniołomów, wód, a ponadto rodzaju i obszaru zasiewów i upraw, ilości i jakości inwentarza żywego i martwego, jak również zapasów niezbędnych do prowadzenia gospodarstwa rolnego do najbliższych zbiorów (§ 135 rozporządzenia). Sumę oszacowania nieruchomości ustala się według przeciętnych cen sprzedaży podobnych nieruchomości w tej samej okolicy, z uwzględnieniem stanu nieruchomości w dniu dokonania oszacowania (§ 136).

Biegły powinien wskazać i uzasadnić podstawę przyjętej sumy oszacowania. Ponadto, zgodnie z § 141 rozporządzenia, jeżeli do nieruchomości, budowli lub innych urządzeń albo przynależności lub pożytków zostały zgłoszone prawa osób trzecich albo gdy rzeczy takie znajdują się we władaniu osób trzecich, należy uczynić o tym wzmiankę w opisie nieruchomości i dokonać oszacowania zgodnie z art. 949 k.p.c.

Z czynności opisu i oszacowania komornik sporządza protokół, w którym powinien wymienić oznaczenie nieruchomości, jej granice, a w miarę możliwości jej obszar oraz oznaczenie księgi wieczystej lub zbioru dokumentów; budowle i inne urządzenia ze wskazaniem ich przeznaczenia gospodarczego oraz przynależności nieruchomości, jak również zapasy objęte zajęciem; stwierdzone prawa i obciążenia; umowy ubezpieczenia; osoby, w których posiadaniu znajduje się nieruchomość, jej przynależności i pożytki; sposób korzystania z nieruchomości przez dłużnika; oszacowanie z podaniem jego podstaw; zgłoszone prawa do nieruchomości; inne szczegóły istotne dla oznaczenia lub oszacowania nieruchomości. Jeżeli na nieruchomościach, wierzytelnościach lub prawach zajętych wspólnie z nieruchomością ustanowiony został zastaw rejestrowy, w opisie należy wymienić przedmiot

obciążony zastawem rejestrowym oraz wierzytelność, którą zastaw ten zabezpiecza (art. 947 k.p.c.).

Z uwagi na wskazany powyżej charakter, zakres oraz duży stopień szczegółowości opisu i oszacowania, należy uznać, że zawiadomienie, o którym mowa art. 945 § 1 k.p.c., dotyczy rozpoczęcia powyższych czynności i nie obejmuje ich zakończenia (w praktyce nie sposób precyzyjnie określić termin zakończenia). Ponadto, zgodnie z art. 945 § 3 k.p.c., zawiadomienia i obwieszczenia powinny być dokonane nie później niż dwa tygodnie przed rozpoczęciem opisu. W tym miejscu należy wskazać, że stosownie do art. 767 § 4 k.p.c. skargę na czynności komornika wnosi się do sądu w terminie tygodniowym od dnia czynności, którego bieg rozpoczyna się bądź od dnia dokonania zaskarżonej czynności, jeżeli osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone lub zagrożone, była przy czynności obecna lub była zawiadomiona o jej terminie, bądź też od dnia zawiadomienia o czynności lub dowiedzenia się o niej przez skarżącego lub też w przypadku braku zawiadomienia – od dnia, w którym czynność powinna być dokonana. Kwestionowana regulacja zawarta w art. 950 zdanie 1 k.p.c. wprowadza odmienny sposób liczenia początku biegu tygodniowego terminu do wniesienia skargi.

Pomimo że ustawodawca przyznał prawo do zaskarżenia czynności opisu i oszacowania, to nie nałożył na komornika obowiązku powiadomienia o tym uczestnika postępowania. Również przepisy ogólne nie gwarantują takiej możliwości (otrzymania informacji o ukończeniu tej czynności, czyli informacji od kiedy biegnie termin do jej zaskarżenia). Zgodnie bowiem z art. 763 k.p.c., komornik zawiadamia stronę o każdej dokonanej czynności, o której terminie nie była zawiadomiona i przy której nie była obecna, i na jej żądanie udziela wyjaśnień o stanie sprawy. *Ergo*, komornik nie informuje o przeprowadzonej czynności, jeśli strona była o niej zawiadomiona. Bez znaczenia pozostaje wówczas fakt, że w niej nie uczestniczyła. Tym samym brak podstaw do zastosowania omawianej regulacji w sytuacji, gdy strona była zawiadomiona o terminie rozpoczęcia czynności opisu i oszacowania w trybie 945 § 1 k.p.c.

W konsekwencji kwestionowana regulacja nie gwarantuje w dostatecznym stopniu możliwości ustalenia daty rozpoczęcia biegu terminu do zaskarżenia odpowiednich czynności komornika, w szczególności gdy nie zostały one zakończone w terminie wskazanym w zawiadomieniu, o którym mowa w art. 945 § 1

k.p.c. Tym samym zachowanie ustawowego terminu do wniesienia skargi jest znacznie utrudnione, a w niektórych przypadkach wręcz niemożliwe. W doktrynie podkreśla się także, że opis i oszacowanie stanowią jedną czynność postępowania egzekucyjnego, a skarga powinna zostać złożona w terminie tygodniowym od jej ukończenia, niezależnie od tego, na jakim etapie tej czynności komornik dopuścił się uchybień, a więc odmiennie niż ma to miejsce w art. 767 § 4 k.p.c. (H. Ciepła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730-1088*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, wydanie internetowe LEX 2011, komentarz do artykułu 950). Co więcej dopiero zweryfikowanie przez uczestnika postępowania prawidłowości działania lub zaniechania komornika może dawać asumpt do podjęcia decyzji o ich ewentualnym zaskarżeniu. Weryfikacja jest z kolei możliwa dopiero po ukończeniu czynności, czyli sporządzeniu i podpisaniu protokołu, o czym – jak wspomniano wcześniej – uczestnik nie jest powiadomiony. Również w tym zakresie kwestionowana regulacja ma charakter wyjątkowy na tle innych unormowań zawartych w kodeksie postępowania cywilnego, dotyczących określania początku biegu terminu do złożenia środków odwoławczych od orzeczeń bądź czynności, które to odwołania są warunkowane pozyskaniem odpowiednich informacji co do czynności mających być przedmiotem zaskarżenia (zob. np. art. 767 § 4, art. 369, art. 375 k.p.c.).

4. Analizując powyższe zagadnienia, należy mieć na uwadze powody ustanowienia gwarancji ochrony praw uczestników postępowania egzekucyjnego przez wprowadzenie środka zaskarżenia w postaci skargi na czynności komornika.

Skarga ta stanowi środek nadzoru judykacyjnego nad działalnością komornika, a decydując się na jej wprowadzenie, ustawodawca powinien był umożliwić jak najszerszy i najbardziej funkcjonalny (rzeczywisty) zakres kontroli sądowej. Kwestionowana regulacja, pomimo że nie zamyka drogi do zaskarżenia czynności w postaci opisu i oszacowania *per se*, nadmiernie utrudnia jednak taką możliwość. Innymi słowy, przyjęty przez ustawodawcę model powoduje, że realizacja celu omawianej instytucji w praktyce jest w zasadzie niemożliwa. Jak natomiast wskazał Trybunał w wyroku z 2 lipca 2003 r. (sygn. akt K 25/01): „Realizacja prawa do sądu nie może doznawać takich ograniczeń, które naruszałaby samą istotę tego prawa. W przypadku prawa do sądu jego naruszenie może przybierać charakter nie tylko bezpośredni (przez wyłączenie drogi sądowej, co jest zabronione przez art. 77

ust. 2 Konstytucji), ale również pośredni (przez takie ukształtowanie wymagań proceduralnych, które czynią uruchomienie postępowania nadmiernie utrudnionym)". Zdaniem Sejmu, istniejące ograniczenie prawa do sądu nie jest w tym wypadku także konieczne ani uzasadnione wartościami wskazanymi w art. 31 ust. 3 Konstytucji.

5. Wykonanie czynności opisu i oszacowania bezpośrednio wpływa na prawa majątkowe uczestników postępowania egzekucyjnego. Właściwie wykonana wycena nieruchomości ma kluczowe znaczenie zarówno dla interesów majątkowych dłużnika, jak i wierzyciela. Bezspornym jest przy tym, że prawa te objęte są gwarancjami przewidzianymi w art. 64 ust. 1 Konstytucji. Należy zauważyć, że kwota, za którą zostanie sprzedana nieruchomość, zależy od przyjętej wartości nieruchomości. Cena, od której rozpoczyna się licytacja (tzw. cena wywołania), odnosi się do ustalonej w wyniku opisu i oszacowania sumy oszacowania. Zgodnie z art. 965 k.p.c., najniższa suma, za którą nieruchomość można nabyć na pierwszej licytacji, wynosi trzy czwarte sumy oszacowania. Do sumy oszacowania odnoszą się także: art. 982 k.p.c. – mający zastosowanie przy przejmowaniu nieruchomości, art. 970 k.p.c. – ponowna licytacja i art. 983 k.p.c. – odnoszący się do drugiej licytacji. *Prima facie* zapewnienie sądowej kontroli prawidłowości dokonanych czynności opisu i oszacowania pozwala na realizację prawa do ochrony praw majątkowych uczestników postępowania egzekucyjnego. O wadze czynności opisu i oszacowania w postępowaniu egzekucyjnym świadczy także okoliczność, że jest to jedna z niewielu czynności dokonywanych przez komornika, która podlega kontroli przez dwie instancje (art. 950 zdanie 2 k.p.c.).

Wprawdzie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego przyjmuje się, że art. 77 ust. 2 Konstytucji nie wyklucza ustanawiania różnego rodzaju ograniczeń w dostępie do sądu, zwłaszcza proceduralnych (np. co do terminów, opłat sądowych), to jednak zakazane jest wyłączenie drogi sądowej, co może nastąpić nie tylko wprost, ale także w sposób pośredni przez „wprowadzenie takich ograniczeń, które by znosiły lub naruszały istotę tego prawa” (zob. np. wyrok TK z 14 czerwca 1999 r., sygn. akt K 11/98). Wydaje się, że w analizowanym wypadku mamy do czynienia właśnie z taką sytuacją. Ustawodawca, pomimo że zamierzał zapewnić stronie środek prawny służący sądowej kontroli opisu i oszacowania, przez wadliwie skonstruowany art. 950 k.p.c., celu tego nie osiągnął.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy stwierdzić, że kwestionowana regulacja nadmierne ograniczanie uprawnienia do zaskarżania, przez co narusza nie tylko konstytucyjnie gwarantowane prawo dostępu do sądu, ale także zakaz zamykania drogi sądowej.

6. Z powyższych względów należy uznać, że art. 950 zdanie 1 k.p.c. **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

MARSZAŁEK SEJMU

Ewa Kopacz